

Članak Visokog predstavnika, Wolfganga Petritscha: “Šansa za Republiku Srpsku”

Piše: Wolfgang Petrić

Dozvolite mi da budem jasan. Bez ozbiljne opredijeljenosti za ustavne, društvene, ekonomske reforme, povratak i ljudska prava Republika Srpska se može suočiti sa nestajanjem. Ponašanje njenih lidera će dovesti do toga da entitet postane ekonomski i politički neodrživ.

U trenucima kao što je ovaj, kada prelazimo iz jedne godine u drugu i kada smo, ako ništa, malo pametniji, kao rezultat onoga što smo uradili i nismo uradili u proteklih dvanaest mjeseci logično je da se preispitamo i upitamo – šta i kako dalje? Šta bi trebalo da postignemo u novoj godini? Šta možemo uraditi da bi osigurali da nova godina bude bolja od ove koja je na isteku?

Ono što je potrebno Republici Srpskoj jeste poštena i fundamentalna reforma – djela, a ne samo riječi. Jasno je da Republika Srpska u sedmoj godini Dejtona i dalee predstavlja nacionalističku, jednonacionalnu strukturu, odnosno abnormalni model isključivosti u kojem se još uvijek nije ukorijenila vladavina prava. Za takvu zajednicu nema mjesta u Evropi u 21. vijeku. Organi vlasti Republike Srpske trebaju poboljšati rad u mnogim oblastima kako bi zaista bili na usluzi svojim građanima i dokazali svijetu da je Republika Srpska legitimni dio Bosne i Hercegovine, koji pokušava da ispuni obaveze iz Dejtonskog mirovnog sporazuma i zahtjeve modernog doba.

Implementacija istorijske odluke Ustavnog suda o konstitutivnosti svih naroda u oba entiteta pruža šansu Republici Srpskoj da postigne stvarni preokret. Republika Srpska mora iskazati spremnost da pruži zaštitu svim svojim građanima, uključujući i one koji nisu srpske nacionalnosti. Multietnički karakter Republike Srpske, potvrđen od strane Ustavnog suda, mora se odraziti u njenom Ustavu.

Ustavna reforma pruža jedinstvenu priliku Republici Srpskoj da provede temeljne i pozitivne promjene, te da riješi pitanje opasnosti svog nestanka. Republika Srpska je ugrožena iznutra zato što ne poštuje evropske standarde, zato što jednako ne tretira sve svoje građane koji imaju pravo da to očekuju u multietničkom entitetu, zato što ne garantuje ljudska prava svim svojim građanima, zato što ne daje dobrodošlicu povratnicima – to su stvari koje oduzimaju legitimitet i slabe Republiku Srpsku. Međutim, ona može dokazati suprotno. Takođe bih rekao da ovo predstavlja jedinstvenu priliku za vlasti Republike Srpske da iskažu suštinu koncepta odgovornosti i pokažu da su sposobne postići onu vrstu kompromisa koji su od suštinske važnosti u multietničkom društvu kao što je BiH.

Na sastancima u Banjaluci ove sedmice čuo sam ohrabrujuće izražavanje volje da se preduzmu mjere u ovom pravcu u vezi sa velikim brojem gore spomenutih pitanja. Međutim, dosta takvih izjava sam čuo i u prošlosti. Sada želim da vidim djela. Proces mora ići naprijed. Ustavne komisije moraju dostaviti svoje preporuke parlamentima, a političke stranke, odnosno izabrani predstavnici građana u oba entiteta moraju u vezi s tim započeti raspravu.

U potpunosti podržavam sugestiju premijera Ivanića da se organizuje okrugli sto na kojem bi lideri političkih stranaka održali takvu diskusiju i pokušali pronaći prava rješenja. Ovo neće biti jednostavno. Međutim, Bosna i Hercegovina je multietnička država, što znači da njeni politički lideri moraju

biti u mogućnosti da pronađu zajednički jezik i koncenzus i postignu kompromis. To je jedini način da Bosna i Hercegovina funkcioniše i napreduje. Ona to može uraditi jedino ukqučivanjem, a ne isključivanjem.

Građani Republike Srpske, bez obzira na njihovu etničku pripadnost, žele normalan život. Oni žele životni standard koji odgovara Evropi u 21. vijeku. Trenutno su izgledi za ekonomski razvoj u Republici Srpskoj još uvijek slabi. Donošenje hitno potrebnih zakona i mjera za reformu i poboljšanje ekonomije je usporeno zbog političkih a ne ekonomskih računica. Borba protiv korupcije je tek započela. Veliki dio problema predstavlja opstrukcionističko ponašanje srpskih predstavnika u državnom Parlamentu. Njihova taktika odugovlačenja i gubljenja vremena je spriječila donošenje važnih zakona koji će poboljšati ekonomske uslove u cijeloj BiH i unaprijediti efikasnost državnih institucija. Ovo se više ne može tolerisati.

Propust političkog vođstva Republike Srpske da prihvati ekonomski razvoj kao prvi prioritet je razlog što je u Republici Srpskoj stopa nezaposlenosti tako visoka. To je takođe razlog što i oni koji su imali sreće da nađu posao uglavnom imaju veoma niske plate. Niske i neredovne plate su razlog što je u 2001. godini u Republici Srpskoj bilo tako mnogo štrajkova. Ukoliko organi vlasti žele da se ekonomska situacija poboljša, trebalo bi da djeluju brzo i odlučno da bi stvorili pozitivno okruženje za poslovanje – transparentne zakone, djelotvorne sudove i zakonodavstvo koje će privući investicije.

U više navrata sam izrazio zabrinutost zbog niske stope povratka Hrvata i Bošnjaka u Republici Srpskoj. Budžetska sredstva koja su izdvojena za pomoć procesu povratka nisu adekvatna; zvanična opstrukcija povratka je rutinska pojava, kao i nezakonite deložacije; pomoć koju Vlada Republike Srpske daje stambenim organima je nedovoljna, a u cijeloj Republici

Srpskoj je problem što nema dovoljno alternativnog smještaja koji su organi vlasti dužni dodijeljivati u skladu sa zakonom. Isto tako nisam primjetio da su opštinski organi vlasti aktivno pozdravili povratnike ili da su im pomogli da se integrišu u zajednicu u koju se vraćaju.

Organi vlasti u Republici Srpskoj su ugrozili samo postojanje svog entiteta time što nisu ispoštovali evropske standarde i nisu garantovali osnovna prava svih građana tog entiteta.

Nepoštivanje ljudskih prava je još jedna slaba tačka u radu Vlade Republike Srpske. Slučaj koji se skandalozno odugovlačio je slučaj pukovnika Avde Palića, koji je nestao 1995. godine dok je bio u pritvoru vojske bosanskih Srba. Sraman je propust Republike Srpske da ispoštuje odluku Doma za ljudska prava kojom se naređuje istraga okolnosti pod kojim je nestao pukovnik Palić, kao i da se kao nadoknada porodici pukovnika Palića isplati iznos od 65,000 KM.

Pokušaj Republike Srpske da isplati samo 15,000 KM je tipičan primjer odugovlačenja. Ja takođe ne mogu prihvatiti izgovor Ministarstva odbrane Republike Srpske da ne znaju gdje se nalazi oficir vojske Republike Srpske koji je zadnji vidio pukovnika Palića. To je nečasno i neprihvatljivo.

Saradnja sa Međunarodnim tribunalom u Hagu je još jedno područje gdje riječi nisu praćene djelima. Iako je u oktobru Narodna skupština Republike Srpske usvojila Zakon o saradnji sa Međunarodnim tribunalom u Hagu, i mada je Srpska demokratska stranka u decembru najavila svoju namjeru da javno ukine članstvo optuženim ratnim zločincima u stranci, velike izjave o namjeri ne vrijede baš mnogo. Nismo vidjeli nijednu

konkretnu akciju. Optuženi moraju biti uhapšeni; ne smije se više dozvoliti da njihov dalji ostanak na slobodi baca sjenu na proces povratka.

U ovim kao i u mnogim drugim oblastima organi vlasti Republike Srpske i dalje ne ispunjavaju svoje obaveze što nanosi štetu slični njihovog entiteta u drugim zemljama. Organi vlasti u Republici Srpskoj su ugrozili samo postojanje svog entiteta time što nisu ispoštovali evropske standarde i nisu garantovali osnovna prava svih građana tog entiteta. Dozvolite mi da budem jasan. Bez ozbiljne opredijeljenosti za ustavne, društvene, ekonomske reforme, povratak i ljudska prava Republika Srpska se može suočiti sa nestajanjem. Ponašanje njenih lidera će dovesti do toga da entitet postane ekonomski i politički neodrživ.